

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4. szám, földszint) és minden könyvkereskedésben kapható:

IFJÚSÁGI OLVASMÁNYOK.

Jakab Ödön. *A két imposztor.* Elbeszélés az ifjúság számára. Neogrady Antal rajzaival 2 K. Kötve 4 K.

Egy pár sajtónyilatkozat e könyvről. — Jakab Ödön, ez a melegszívű ember s ízében magyar költő, rendelkezik mind ama tulajdonságokkal, melyek az ifjúsági irodalom művelésére jogosítják az író. Műve, melylyel megajándékozta az ifjúsági irodalmat, igazi nyereség; könyv, melyet nagy érdekléssel és haszonnal olvashat a gyermek s gyönyörűséggel olvashatnak a nagyok is. Mert az igazi író ifjúsági művét az különbözeti meg főként a mesterember-munkától, hogy a nagyok is élvezettel olvashatják: a költői mű — költői mű marad, ha első sorban gyermekek részére írjuk is.

Végig olvasván a könyvet, érdekléssel forgatjuk, újra meg újra olvasgatjuk egyes részleteit. Az ifjúságnak írta e könyvet a költő s öreg létünkre nehezen válunk meg tőle... Költő írta. (*Magyar Kritika 1897: 6. sz.*)

... Ebben a nemben nem sok ilyen jó könyvet adhatunk az ifjak kezébe. — Ajánljuk a «Két imposztor» a középiskolai több osztályok ifjúsági könyvtárak számára. Kívánatos, hogy több példányban forogjon közökön. (*Középk. tanárnyel. Közl.*)

... E mellett s utóvégre ez a fő, minden ízében gyermekeknek való olvasmány; a képzeletet haszontalanul nem csigázza fel s nem ébreszt az e kornak nem való érzelmeket. A kör pedig, melyben játszik, nagyon jól van rajzolva s teljesen megelevenedik előttünk a falusi élet a maga jeleneteivel. (*Erdélyi Múzeum 1898: 1. sz.*)

Jókai Mór. *A magyar nemzet története.* Regényes rajzokban 3 kötet 13 K. Kötve 19 K.

Magyarhon szépségei. (Népsz. kiad. 27) 80 f.
A legritébb húsár. (Vasárnapi Kvt. 9) 40 f.
A magyar elődőköl. Ara füzve 1 K 60 f.
Vászonkötésben 2 K.

A nagyevű író e történelemből vett rajzait és elmeséltéit ugyan nem írta egyenesen az ifjúság számára, de Salamon története egy bukott angyal-ban, «Kozgonyi Cecilia» és «Bacsó Tamás» históriája okvetlenül megragadják a fiatal olvasó érdeklődését. «Másik haza» és «Az üstökös útja», melyben a költői phantasia a legszebb színekben ragyog, a Jókai-féle regények olvasásához átmenetül szolgálhat. (M. D. E.)

Jókai Mór. *Kis dekameron.* IV. képes díszkiadás. Neogrady Antal rajzaival 4 K. Kötve 6 K.

Tartalom: Peregrinus. A struczmadár. A bibeán. A kénytelen multság. Az én galambom nem vált porrá. Jordaki feje. Katona-dolog. A fejedelem buzogánya. Húsz év múlva. Reparált lelkek. A libapásztor. A játékos. Az utolsó esztár. Karácsonyi dolgozó. Az istenhegyi székely lány. A koldusgyermek. Egy haramia banda a havason. A régiségbuvár. Fulkó lovag. Bebe. A székely adott szava. A vén sas. A huszthi beteglátogatók. A végzetes hely. Gyémántkirály. A megölt ország. Szilveszter éjszakák.

Aranytollal írt kedves történetek sora ez, melyek hol megkacagtatják, hol sírva fakasztják s mindig érdeklődéssel töltik el a fiatal olvasót, a ki ezenfelül egyikben-másikban históriai személyekkel vagy korokkal ismerkedik meg, természetesen az ideálizálás fényében keresztül, minthogy Jókai mutatja: de ez nem árt az iskolai tanulmányok által amennyi is eléggé a realis irány felé terelt ifjú léleknek. — A könyv 12–14 éveseknek ajánlható olvasmány. (M. D. E.)

Jókai Mór. *Sonkolyi Gergely.* Ára 80 f.

Jóízű humorral írt beszély, pompás jellemrajzokkal, mely felnőtteket, serdülőket egyaránt mulattat. E kötetben van «A drágakövek» és «Márcze Zára» című regényes elbeszélés is (M. D. E.)

Jókai Mór. *Válogatott beszélyei.* (Kis nemzeti múzeum 15/16. köt.) 2 K. Kötve 3 K 20 f.

Tartalom: I. A Bárdy-család. A jó öreg asszony. A kalózkirály. Petky Farkas leányai. Bacsó Tamás II. A Hargita. A khánok utódja. Történetek egy ócska kastélyban. Valdivia.

Jósika Miklós. *Reggyöngyök.* (Kis nemzeti múzeum 4.) 1 K.

Tartalom: Bájvirág. (Tündérrege.) Silvio Foscari. A mihók gyöngye. Herculianum (római beszély). Bornemisza Anna. Az Ilmerek. A völgy rózsája. Vízözöni kép. A Gyerőfyek.

Kisfaludy Károly. *Víg elbeszélések.* Képekkel. (Vasárnapi Kvt. 8) 40 f.

Tartalom: Tollagi Jónás viszontagságai. Sulyosdi Simon. Mit csinál a gólya. Fejér koponyeg.

Kisfaludy Sándor. *Regék a magyar elődőköl.* Két kötet mintegy 40 képpel. (V. K. I. 19.) 80 f.
Vászonkötésben 2 K.

Tartalom: Csobáncz. Tátika. Somlyó. Dobozy Mihály és hitvese. A somlai vérszűret. Esegvár.

Költők Lugasa. Az újabb magyar költészet termékeinek képekkel díszített gyűjteménye. Több mint 70 művészi kivitelű és gyönyörű illusztrációval és aquarell czímképpel, pompás díszkötésben, aranytűszéssel 8 K.

Vámbergy Ármin. *Indiai tündérmesék.* Érdekes olvasókönyv az érettebb ifjúság számára. Harmadik kiadás. Vászonba kötve 4 K 80 f.

Verne Gyula. *Grant kapitány gyermekei.* 3. kiadás. 172 képpel 5 K 60 f. Vászonkötésben 7 K 20 f.

Utazás a tenger alatt. 107 képpel. 3. kiad. 2 K 40 f.
Kötve 3 K 60 f.
A rejtelmes sziget. Három részben. 136 képpel. Harmadik kiadás 3 K 60 f. Kötve 4 K 80 f.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. 73 képpel. Harmadik kiadás 3 K 20 f. Kötve 4 K 40 f.
Dél csillaga. A gyémántok hazája. 50 képpel, 2. kiadás 2 K 80 f. Kötve 4 K.

Kérvan, a vasfejű. Regény. 2. kiadás. 40 képpel 4 K. Kötve 5 K 20 f.

Bombarnac Klaudius. Egy hirlaptudósító jegyzetkönyve. 54 képpel 4 K. Kötve 5 K 20 f.
Az Orinoco fölött. Fordította Gaal Mózes. 49 képpel 3 K 60 f. Vászonkötésben 4 K 80 f.

Az új hazában. Fordította Zsigány Árpád. 65 képpel 3 K 20 f. Vászonkötésben 4 K 50 f.

Haza, Franciaországba. — *Gil Brattár.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel 3 K 20 f. Kötve 4 K 40 f.

Egy sorsjegy 9672-ik szám. Regény. Fordította. Huszár Imre. 38 képpel II. kiadás 2 K. Kötve 3 K 50 f.

Éjszakák a dél ellen. Fordította Huszár I. 85 képpel 4 K. Kötve 5 K 50 f.

Névtelen család. Regény. Fordította Huszár Imre. 80 képpel 5 K. Kötve 6 K 40 f.

Brannicanné asszonyosság. Regény. Ford. Huszár Imre. I. 52 képpel 6 K. Kötve 7 K 20 f.

Vörösmarty Epikai költeményei. Díszkötésben 5 K. Jutalomkönyvül alkalmas, szép kiadás.

Lyrái költeményei. Díszkötésben. A költő arcképevel és életrajzával Gyulai Páltól. Díszkötésben 5 K. Alkalmas jutalomkönyv.

Wohl Stephanie. *Regék.* Leányok számára. Harmadik átnézett kiadás. Goró Lajos rajzaival 4 K. Díszkötésben 6 K.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:		FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre	4 kor. 80 fill.		
Egész évre	9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A KEGYELEMKENYÉR. 10

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes.

— Nem mondok el. Most már te is szegény vagy —

— Igen — rebegte Ádám s a pokróczot felhúzta az álláig. Valahogy mintha szegyelte volna, mintha fájt volna neki ezt a nyomorult szócskát rebegnie.

— A fiúk azt hiszik, hogy báró fiú vagy! Látták a nagy ladádat. Holnap már sokan fognak veled beszélni. Hoztál pénzt is?

— Van pénzem, húsz forintom —
— Az nagyon sok pénz.
— Kell-e sokat tanulni?
— Bizony kell!
Ádám sóhajtott.

— Tanulni jó dolog!
— Ver a tanító?
— Ver is, ha muszáj —
— Téged megvert már?
— Soha.
— Te jól tanulsz, úgy-e?
— Elég jól... Ne beszélgesünk tovább, a felügyelő nem szereti, ha a méces eloltása után beszélgetnek a fiúk. Aludjál jól Ádám!

— Mondd, hogy nem haragszol, Károly!
— Nem haragszom.
— Köszönöm... Jó éjszakát!
Ó, be sokáig nem tudott Ádám elaludni. A vánkos lószőrrel volt megtöltve, az ágyban szalmazsák volt, a takaró durva pokrócz.

A fiúk tőle jobbra, balra mind aludtak és nagyon édesen aludtak. Egyik beszélt is álmodott: Nekem is adj az almából... csak egy falatot!

Almáról álmodott a Szalánczy Ádám árva pajtása, de nem egy egész almáról, csak egy falatról. A szegény ember gyermekének az álma is legyen szerény.

Másnap reggel a felügyelő meggyújtotta a mécesest s harsány csengettyű szólalt meg. Még sötétség volt: öt óra. Kovács Károly segített Ádámnak az ágyat megvetni. Elvitte őt a mosdószobába, szerzett neki egy darabka száraz részt a közös törülközőn. A esizmáját is közös erővel megtisztították.

És Ádám úgy szorongatta a zsellér-fiú kezét, mintha folyton bocsánatot akart volna tőle kérni.

A nagy tanuló-szobában lámpás világa mellett ültek a fiúk s félhától hétig tanulnia kellett mindenkinek. Ádámnak még nem volt könyve, kért Károlytól s neki úgy tetszett, hogy mind olvassa, olvassa, de nem ért belőle sokat.

Hja, Ádám már a negyedik osztályba járt, neki nehéz könyvei voltak.

— Én nem tudok semmit — sügta oda Károlynak, — én nem fogok veled egy osztályba járni.

Ettől a gondolattól, meg a veréstől kezdett ki mondhatatlanul félni.

Az asztal mellett vele szembe egy álmos fiú ült. Reá könyökölt az asztalra s addig nézte ki meredt szemekkel a könyvét, míg elaludt.

A felügyelő meglátta, oda ment hozzá s jól megtépte a fülét:

— Haszontalan, hát így tanulunk, te?
Ádám közelebb húzódott Károlyhoz, mintha oltalmat akart volna keresni.
Jaj, be keserves napok voltak azok az első napok!

A tanító számon kérte Szalánczy Ádámot, hogy mit tud s korára való tekintetből beosztotta őt a harmadik osztályba. A harmadik és negyedik osztály együtt tanult s így Kovács Károlylyal mégis egy osztályba járt. No, ennek örvendett. A boltból hozott harmincz krajczárért krumplicukrot s mindenkinek adott belőle.

A ki egyszerre harmincz krajczárért vesz krumplicukrot, az dúsgazdag ember hírébe keveredik s a ki ebből mindenkinek ad, annak egyszerre az egész világ jó barátja lesz, — csak egy a bökkenő: a pénze nem fog sokáig tartani.

Hja, a ki báró, az nem hiába báró!

Igy kezdődött az élet, melyről Mili tante olyan borzalmas, fenyegető képet festett a fiúnak.

Egy hónap sem telt el s az új növendék csak abban különbözött a régiektől, hogy neki ezüst órája volt, a többinek pedig nem volt, sőt ez az ezüst óra tulajdonképpen fölösleges volt.

Ádám csak annyi hasznát vette, hogy tíz fiút még szorosabban kapcsolt ezzel magához, ugyanis sorjában oda kölesönözte nekik, hogy egy napig viseljék . . . És egy napig mindenik boldog volt, mert azt hitte, hogy neki ezüst órája van . . .

X.

A Károly bújdosása.

— Hogy kerültél ebbe az intézetbe? — kérdezte egyszer Ádám az ő barátjától. Régen fúrta már ez a kérdés az oldalát, csak várta az alkalmat, hogy fölvehesse. Mikor aztán Károly egy vasárnap délután az anyjától levelet kapott, akkor elmesélte, hogy az apja szerencsétlenül járt a bányában, aztán meghalt. Most csak az édes anyja él. Ekkor merte tőle megkérdezni.

— Annak hosszú története van.

— Szeretném, ha elmondanád, Károly!

— Hát tudod, mikor a ti házatokból kiköltöztünk (nem úgy mondta, hogy kidobtatok), akkor én elbújdostam, mert féltem az édes apámtól. Nem is tudom, miféle gondolatom támadt, csak befutottam az erdőbe. Tudod, az nem volt messze a falutól.

— Tudom, a kertüktől kétszáz lépésnyire volt, vagy még közelebb.

— De nekem úgy tetszett, mintha kergetnének, még akkor is, mikor az erdőben voltam, pedig nem találkoztam senkivel. Addig futottam, míg az oldalam elkezdett fájni. Ekkor leültem egy fa alá. Kiszuszogtam magamat. Sehogy sem jutott az eszembe, hogy haza menjek. Szedtem kenyérgombát, azt megettem. Találtam egy for-

rást, tele meritettem vízzel a kalapomat s jót ittam. Aztán eszembe jutott a kutyám . . . Tudod, az a szép kicsi kutya —

— Jaj, ne is emlegesd!

— Csak úgy mondom. Az erdőben kezdett sötét lenni. Féltem, hogy jönnek a farkasok és megesznek. Imádkoztam sokat-sokat. Az Isten holdat küldött az égre, de még mást is küldött: elküldötte hozzám a vén pakulárt, a ki a szomszéd falu urának a juhait legeltette. Tőle kaptuk volt az én kutyámat is. Az öreg pakulárt Vaszinak hívták. Megfogta a kezemet s azt mondta, hogy a juhászbojtárjával haza küld. Én összefogtam a kezemet s úgy rimádkodtam, hogy csak haza ne küldjön, mert engem otthon megölnek.

— Szegény Károly!

— Hallgasd csak tovább! Az öreg Vaszi bevitt engem a konyhájába. Egy csupor tejet s egy darab kenyeret adott. Benn a konyhában égett a tűz. Sok-sok tej volt a fazekakban s én olyan éhes voltam, hogy mind megtudtam volna inni, csak hogy nem adták nekem. Elaludtam, magam sem tudom, hogy, de egyszer csak azt vettem észre, hogy reggel van. Vaszi már nem volt a pásztor-konyhában. A földön, éppen a fejemnél egy csupor tej s egy karéj kenyér volt. Ezt bizonyosan nekem tették oda — gondoltam magamban — s hamarosan bekaptam.

— Aztán mit csináltál?

— Kimentem a konyhából s mindjárt megpillantottam a völgyben a juhokat és mellette Vaszit, meg a két lompos szőrű kutyáját. Oda szerettem volna menni hozzá, hogy jó reggelt kívánjak neki, de féltem a kutyáktól. Messziről kiáltoztam:

— Jó reggelt, Vaszi bácsi, mondja meg a kutyáknak, hogy ne harapjanak meg!

— Jöszte, hé! Jöszte, hé! — kiáltotta vissza s én odamentem hozzá.

— Megint haza akart küldeni, úgy-e?

— Haza ő, de én azt mondtam, hogy beállok hozzá inasnak, csak adjon sok tejet.

— Ezt mondtad?

— Ezt.

— Ő persze, kaczagott erre?

— De még mekkorát! Én megbarátkoztam a kutyákkal. Egyiket «Fogd meg»-nek, a másikat «Hajtsd vissza»-nak hívták. Aztán szedtem az erdőben száraz galyat, hoztam a forrásról az agyag korsóban vizet. Tüzet is gyűjtöttem, meg a juhokra is tudtam vigyázni.

— Ez tetszett Vaszinak!

— Úgy hiszem, mert megveregette az arcomat s azt mondta, hogy életrevaló fiú vagyok.

— Neked jobb dolgod volt, mint nekem Mili tantenál — jegyzé meg szomorúan Ádám.

— Az a te bárónőd, te?

— Az. No csak meséld tovább, Károly! Nagyon érdekes.

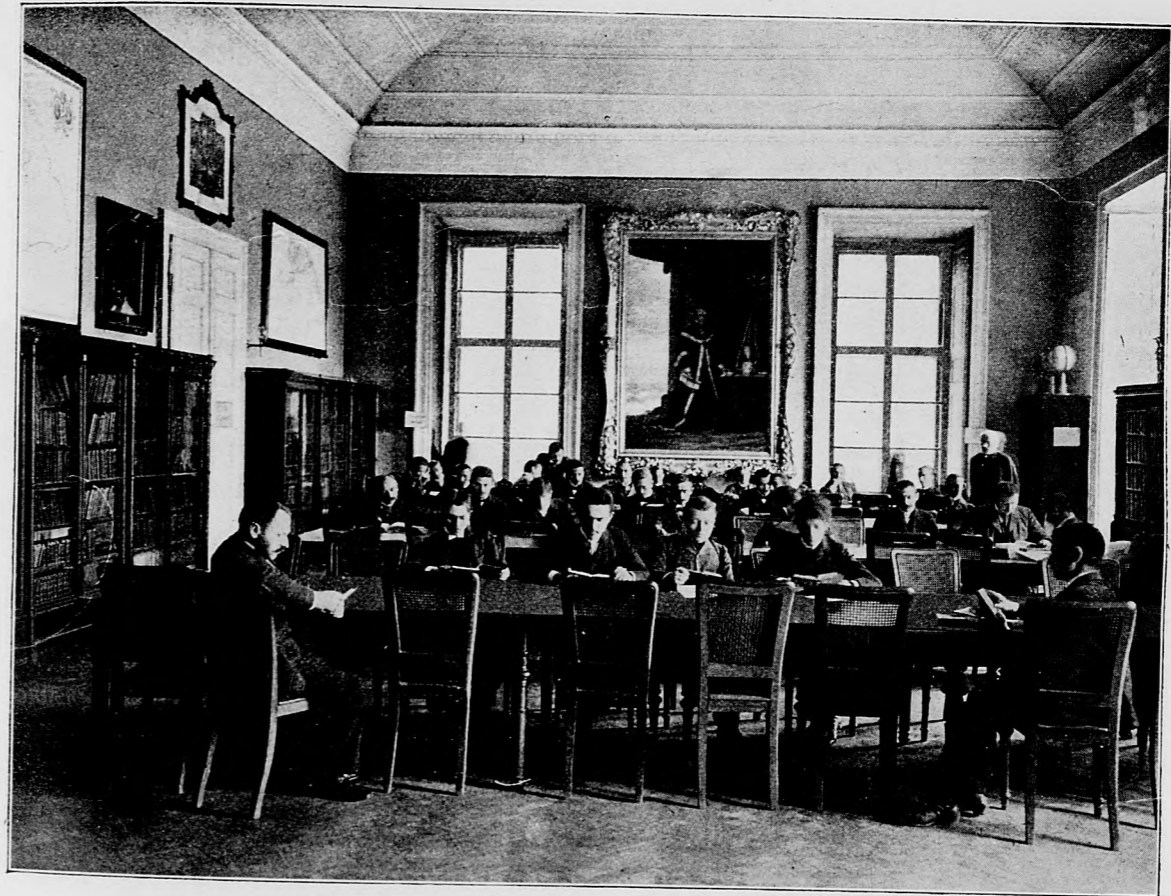
— Hiába volt nekem jó dolgom, egyszer csak

édes anyám nélkül. Az öreg Vaszi elküldötte a bojtárját a faluba, de már nem találta otthon sem édes apámat, sem édes anyámat.

— Én kergettem el — mondá keserűen Ádám.

— Nem azért mondom, te . . . bizony nem!

Az öreg Vaszi tarisznyát akasztott a nyakamba, kenyeret és túrot tett beléje s elindított a faluba, mely jó messze volt. Azt mondta, menjek a pap-

A KÖNYVTÁR OLVASÓ TERME. — A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárából.

mind az édes anyámra kezdettem gondolni. Reggel eszembe jutott, hogy neki most ki hoz vizet a kútról; este eszembe jutott, hogy vele most ki imádkozik? Délben is eszembe jutott: vajjon most kinek a tányerába önt a fazék-ból . . . Miért sírsz, Ádám?

— Mert ezt te olyan szomorúan mondd s mert nekem is sokszor jutott eszembe a kastélyban az én papám . . .

— Látod, látod! No hát ez így volt, a mint most elmesélem . . . Egy hétig voltam az öreg Vaszinál, de már tovább nem tudtam ellenni az

hoz, ő majd kikurkásztatja a jegyzővel, hogy merre vándorolt az édes apám. A kutyák elkísértek egy darabig, a vén Vaszi még a hegy tetejéről is kiabált utánam. A faluban a templomot hamar megtalálja az ember, a templom mellett kell a papnak lakni. Elmondtam, hogy a vén Vaszi küldött s hogy édes apámékat keresem. Nagyon csodálkozott, mind csóválta a fejét. Leültetett a konyhában. Vacsorát is adtak nekem. Ott aztán sepertem az udvart, szénát vettem le a padlásról a teheneknek s a konyha szögletében aludtam. Minden este sírtam az édes anyám után.

A tisztelendő úr biztatott, hogy egyet se búsuljak, mert nem lehet az, hogy meg ne találjam az édes szüleimet. No de nap nap után telt el s én már nyakamba akartam keríteni a tarisznyámat . . . de mit is mondok, nem lehetett, mert a tarisznyát az öreg Vaszi elvitette vasárnap a bojtárral, a ki lejött a hegyről sőt venni. A második héten beállított a papi ház udvarára az én édes apám. Én már nem bántam, ha mindjárt meg is öl, csak elébe futottam. Úgy ölelt, úgy csókolt, . . . de olyan nagyon, nagyon örvendettünk mind a ketten!

— No mindjárt elindultunk. Hanem előbb a tisztelendő úrnak szépen megköszöntük a jószágát. Előbb én köszöntem meg, azután az édes apám. Harmadnap otthon voltunk. Édes apám egy köszénbányában kapott munkát, édes anyám varrt, mosott. A falu nem volt nagy, de annál több szegény ember lakott benne. Engem jártak volna az iskolába, de az iskola nagyon messze volt a bányától, télen sok hó hullott, a hegy alja megtelt hóval s engem az édes jó anyám nem mert hazulról elereszteni. Otthon elővettem az imádságos könyvet s abból olvastam. Én olvastam, édes anyám hallgatott és varrt . . . No lásd, így volt!

— De hát az intézetbe hogy kerültél?

— Igaz no, hadd meséljem tovább. Nem valami cifra mese, azt láthatod. Egy esztendő múlva a bánya egyik tárnája bezuhant. Édes apám éppen ott dolgozott. Nagy köszén-darab hullott a mellére. Mikor haza hozták, az édes anyám és én mind sirtünk . . . Jött a bánya-orvos, rendelt sokféle orvosságot, de nem használt. Sokáig feküdt. A bányaurak minden hónapban küldöttek pénzt, ők nagyon jó urak voltak. Aztán egyszer édes apám felült az ágyban s oda hívott engemet s ezt mondta : (Folyt. köv.)

ÉDES ANYÁM SIRJÁRA.

Valahányszor megvállok a falumtól . . .

Valahányszor megvállok a falumtól,
A szívemben mindig egy bús harang szól.
Árván hagyom kis kunyhómban
Könyes szemű rózsámat,
S künn a dombi temetőben
Porladozó, föl-fölsíró anyámat.

Minek is kell járnom a nagy világba!
Ide nőtt már az én lelkem, hiába!
Elég volna már énnékem
Ez a kis út odáig:
Kedvesemmel andalogva,
Kis kunyhómtól édes anyám sirjáig.

Fekete madarak.

Míg az élet napja melengette szíved
S ragyogta be arezád:
Mint a galambdúczból a fehér galambok,
Gondolatim mindig úgy repdestek hozzád.

Mióta meghaltál: a fülembé folyton
Ezer harang kondúl . . .
Gondolatim búsán rajzanak, miként a
Fekete madarak a sötét vadonból.

Bejárják a lankás, szélfuvalmas mezőt,
Kakukfüves völgyet,
A kanyargó Balog réti gyaloghídját,
Hullámzó kalászu, pitypalattyes földet.

A hova csak léptél: mindenütt ott járnak
A lábad nyomába . . .
Feketébe vonja az egész tájéket
Árnyékvető szárnyuk siró suhogása.

Esti csillag keltén az akáczos dombra
Szállnak el mindnyájan:
Letelepszének a sírod halma körül
S ott virrasztanak a csöndes éjszakába.

Pósa Lajos.

ÚTI RAJZOK ÉS TANULMÁNYOK.

Irta Jászai Rezső dr. 6

Meglátogattuk a spanyol iskolákat is, és pedig a spanyol piaristák iskoláit. Minthogy az ő kezükbe van letéve a spanyol közoktatásügynek legnagyobb része, ha róluk szólok, az egész spanyol közoktatásra deritek fényt.

A Puerta del Solon egynehányszor megkérdeztük egy-egy jóképű spanyoltól, vajjon merre laknak a piaristák, de bizony mindig eredménytelenül. Megszólítottunk papokat is, kik hasonlóképpen mitsem tudtak róluk. Igen, mert ők ez elnevezést «piarista» nem ismerik. Hanem ha ezt előre tudva azt kérdeztük volna, hol vannak az «Esculapias», minden kis gyermek odavezetett volna. Mert két nagy házuk van Madridban és még nagyobb tekintélyük és közismeretségük.

Midőn végre hosszas keresés után az úti kalauz nyomra vezetett s megtaláltuk őket, latinra fogtuk a szót. Megértettek és hasonlóan válaszoltak. Ezentúl így folyt a társalgás, lévén mégis csak nagyobb könnyűségünkre, mint a spanyol. Csak hogy az ő latin beszédjüket elejében nehéz meg-

CALDERON.

érteni, mert mindent spanyol kiejtés szerint mondanak. Minden t náluk d; minden f és l—j: a b-t v-vel cserélik föl és viszont; a c-t olyanféle selypítéssel ejtik, mint az angol azt a bizonyos lustán hangzó th-t; a j-t h-nak, a g-t ch-nak. Ugyancsak figyelnünk kellett, hogy a latin szavakat ilyen kiejtés mellett régi alakjukban vissza-képzeljük s így ragadjuk meg értelmüket. De a szükség jó mester, a gestus jó famulus, csakhamar beszélgettünk, ha mindjárt a grammatica meg a syntaxis meg is neheztelt érte.

Madridban két házuk van. Az egyikben 75 convictoruk és közel 1200 tanulójuk, a másikban 150 convictoruk és 1350 tanulójuk van. Hogy mekkora arányát oktatják a spanyol népnek, arról szóljanak a számok. Tanulójuk volt az 1900-ki kimutatás szerint az országban: középiskolai 5140 és normalista 15,731; convictor 2371, invigilatus 2734 és külső tanuló 15,766, tehát összesen 41,742 tanuló. Kollégiumuk van az országban összesen 64. A magyar piaristáknak 28 iskolájában ugyanazon évben 8774 tanuló részesült oktatásban.

A tanítás két fokozatú: normalis és kollégium. A normalis iskola tanulóit két csoportba osztják: discipuli primae et discipuli secundae instructionis. A kollégiumok tanulóit vagy bennlakók, ezek a convictores; vagy kedvezményes s jótéteményekben részesülő fölvigyzók, ezek az invigilati és a külső tanulók, az exteri.

A convictusi rendszer teljes fejlettségében van.

Nem mondható nagyon olcsónak az ország szegénységéhez viszonyítva, mert egy-egy convictor évi ezer korona díjat fizet, de nagyon kedvelt és keresett. Az összes convictorok száma 2370, mely szám 64 kollégium közt oszlik meg. Az a sajátságos, hogy ezek a convictorok nem tanulnak együtt a külső tanulókkal, teljesen el vannak különítve. Mások a tanáraik, más a tanításuk, más az érdemosztályzásuk. Ez az arisztokratikus megkülönböztetés előttünk olyan furcsa, szinte bántó. S még a tanáraik is nagyra vannak vele, ha a convictorok iskolájában taníthatnak. Ez már kitüntetés számba megy.

A felügyelet oly pontos és mindenre kiterjedő, mint a mily rendes és kifogástalan az ellátás. Szinte kirívó az az ellentét, mely a convictusok tisztasága s a közönséges iskolák piszokja közt létezik. Van külön kis kápolnájuk, külön tanulószobájuk, iskolájuk, hálófülkéik, mosdó, fürdő, tornázó és játék szobájuk. Milyenek ehhez képest az alsó foku iskolák, micsoda anyag gyűl össze azokban! Össze-vissza tépett, fésületlen, mosdatlan ficzkók nagy tömege a szennyes iskolában, melyet talán hetenkint egyszer söpörnek ki s melyet évek óta nem bántott vakolat vagy meszelő. Oldalt végig leverve a fal egész a tégláig, hol még egy kis mész megmaradt, azt a kis csintalanok leleményessége czifrázta ki mindenféle lehetetlen alakokkal. Benéztünk három-négy helyre, hol éppen folyt a tanítás. Egyforma kép, hasonló hatás. Örült a lelkem, ha összehasonlítottam a mi iskoláinkat ezekével.

CAMOENS.

Az iskolák felszereléséről mit mondjak? Semmit, hiszen nincs is bennük semmi. Egy-egy idejét múlt térkép, azokból a pontos szerkesztésű német vagy francia gyártmányokból, a melyeken édes jó hazámnak nincs megvonva a határa, mely Ausztria összfogalmába szorult. Csodálkozott is a mi vezető barátunk, a midőn rövid néhány szóval jellemeztük Ausztriához való viszonyunkat s méltatlankodott ő is legalább a mi kedvünkért, hogy így bánik velünk a rosszakarátú vagy tudatlan külföld. Saját térképeik még nincsenek. Nem merem ezért megszólani e népet, hiszen a mi térkép-irodalmunk sem dicsekedhetik még egy emberöltővel sem. Ezekon kívül egy-két primitív szín-

FERDINÁND ÉS IZABELLA.

nyomat a természettan és a természetrajz köréből s kész a felszerelés. A mi iskoláink falai csak úgy roskadoznak a képektől, a művészeti oktatás képei már a folyosókat is betöltik. Előbbre vagyunk, nagyon is előbbre. Megnéztük a szertárakat is. Szánalmas szegénység. A fizikai szertár mintha néhány gyermekjáték gyűjteménye volna csak. A legegyszerűbb eszközök. De van villanygép is. Nem tudom mikor esaltak belőle utoljára szikrát és mikor fognak újra, mert oly rozoga s oly porlepett, hogy használhatósága felett még a hit is kételkedik. A természetrajzi szertár sem különb. Az egértől a vakondokig, a poszátától a bagolyig mindenféle ilyenmü ritkaságok gyűjteménye. A legtekintélyesebb állat egy kitömött róka! «De hát elég ez tinektek a tanításhoz?» Kérdelem. «Nagyon is. Az egyetemen látnak többet és tanul-

nak többet,» volt a megnyugtató válasz. De hát ilyen a spanyol közoktatás. A kis spanyol a normális elvégeztével a kollégiumba kerül s hat évi kurzus után az egyetemre. Nincs ott érettségi vagy valami másféle szigorított vizsgálat. Azért csak megvannak, ha nem is a legjobban.

(Vége.)

A MÚZEUM OLVASÓ-TERME.

Képeinkhez.

A Nemzeti Múzeum jubileuma alkalmából bemutatjuk annak olvasó-termet és a Széchenyi-szobát.

Az olvasó-terem a könyvtár egyik alkotó eleme. Itt kapja ki a tudományszomjas közönség a ritkábbnál ritkább könyveket, melyekhez másutt hozzá nem juthat. Az olvasó-termet középiskolai tanulók is használhatják. A kívánt munka címét ráírják egy kis papírra, átadják a szolgának s egy-két pillanat múlva a könyv kezeink között van.

Ez a gyorsaság csak nagy rend mellett lehetséges.

A Múzeum könyvei tíz teremben és helyiségben vannak osztályozva. Két terem foglalnak el ezenkívül a kéziratok, három helyiség jut a hírlapoknak, hat terem és szoba az oklevelek és családi levéltárak elhelyezésére szolgál, kettőben pedig a törvény rendelte nyomda-köteles példányok ügyeit intézik.

Mindannyi közt legdíszesebb az úgynevezett *Széchenyi-terem*. Ez a könyvtár díszterme. Bútorzata 1865-ben készült a magyar hölgyek adományából, a kik erre a célra bizottságot alakítottak volt 1859-ben. A terem faragott burkolat fedi, falait nagy üveges szekrények veszik körül, melyekben középkori kéziratainkat és incunabulumainkat őrzik. Legfőbb díszje az a művészi keretbe foglalt arckép, mely az alapító Széchenyi gróftól ábrázolja és Ender Jánosnak 1823-ban készült festménye.

A Múzeum olvasó-terme nyolczvan vendéget tud befogadni. Külön helyiség van a hírlap-olvasók és a tudományos kutatást végző szak-tudósok számára. Összesen mintegy száz olvasó foglalkozhatik egyszerre a helyiségekben.

Önézés, te vagy a diadalmas bércz, nem a díj!

Kölcsey.

Mikor a szív pártot üt, akkor az erény őriz meg a vádtól a bukástól a nemesebb jellemeket.

Jósika.

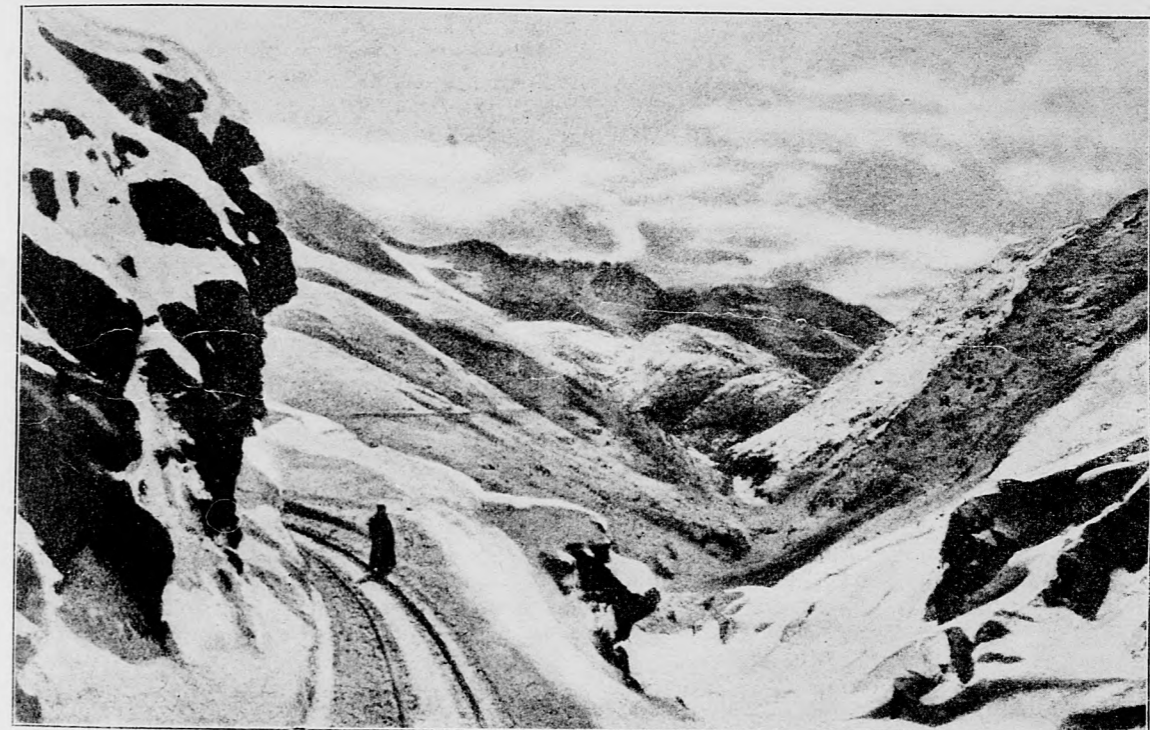
A föld legészakibb vasútja.

A legutóbbi évek vasúti építkezései között az alaskai «Yukon-vasút» úgy technikai, mint földrajzi tekintetben megérdemli figyelmünket. E lakatlan, barátságtalan vidéknek soha sem lett volna vasútja, ha a klondyke-i aranymezők kényszerítőleg nem hatottak volna közre ezek előállításánál.

Alaska földrajzi szélessége azonos Közép-

a tenger felszine fölött) és Fort-Selkirkben végül eléri észletpontját. Eddig haladt a vasút 1899-ben. Ez a helység ugyanolyan északi hosszúság alatt fekszik, mint a norvégiai Drontheim, mely addig a föld legészakibb vasúti állomása volt: t. i. 60° 30' északi szélesség.

De Selkirk még koránt sincs Klondykehez olyan közel, hogy azt onnan már gyalogosan is el lehetne érni. És hogy a közlekedés gyorsabb és kényelmesebb legyen, azért a sínpart meg-

A FÖLD LEGÉSZAKIBB VASÚTJA.

Skandináviáéval. Éghajlati viszonyai annyira tűrhetetlenek, hogy állandó letelepedésre alig lehet gondolni. És ennek a kedvezőtlen éghajlatnak kell azokat az óriási akadályokat betudnunk, melyek a vasút építésénél közreműködnek.

De nemesak az éghajlat, hanem a vidék felülete is megnehezítette a föld legészakibb vasútjának felépítését. Mert az alaskai vasút mentén emelkednek az észak-amerikai kontinens legnagyobb hegyei, valóságos óriások, melyek meghaladják az 5200 és 5800 méter közötti magasságot. Ezek mellett halad el a vasút, mely Skagwayból indul ki, átszeli a pacifici sivatagokat (néhány pontja 900 méternyi magasságban van

hosszabbították Yukonig s ezt tekinthetjük a legészakibb vidékre nyomuló vasútnak.

Mert a Svédországban épült vasút, mely gellivare-i vonalon közlekedik, a 67° és 12 percznyi szélességi fokig halad. Tehát a klondykei vasút földrajzi viszonyai, mint láttuk, nem mérvadó, hanem annál inkább tekintetbe kell vennünk az éghajlati és helyi viszonyokat. Ha a keleti földtekén hasonló helyeket keresnénk, úgy bizonyára a Spitzbergákon akadna meg a szemünk és a déli Grönlandon. Északi Szibériát a maga beláthatatlan síkságaival itt figyelmen kívül kell hagynunk.

Alaska belsejét hegyek és glecserek tartkítják

és az egész vidéknek sarkvidéki jelleget kölcsönöznek. Az élet a téli időszakban itt szinte elviselhetetlen. Ilyen vidéken vasutat építeni valóságos technikai esoda volt, annál inkább, mert szakemberek még nem is olyan régen, teljesen lehetetlennek tartották e vállalat megvalósítását.

De *Hawkins E. C.* mérnök túltett társain és a látszólag lehetlent megvalósította. A vasútnak számtalan alagútja van s így a hófúvások ellen is megvédi a vonatot. E vasútnak — melyet mai képünkön olvasóinknak is bemutatunk, — hamarosan alig akad párja.

Ész- és ösztönbeli cselekvések.

Irta Valentényi György.

A természettudósok és bölcsezők egészen a legújabb időkig sokat vitatkoztak azon, vajjon csak az embert tartás-e képesnek észbeli cselekvésekre, az állatok cselekvéseit pedig csak az ösztönük következtében végrehajtott munkának tekintsék-e?

Manap már tisztultabbak a nézetek az állati cselekvéseket illetőleg s nem vélünk fölösleges munkát végezni, midőn az egyes kiválóbb természettudósok s utazók ide vágó tapasztalait tárgyaljuk s kutatjuk, hogy mikor mondhatjuk valamely cselekvést észbelinek s mikor ösztönbelinek s vajjon nem találkoznak-e mind a kettővel úgy az embernél, mint az állatnál?

Erre nézve vegyük csak figyelembe azon jelenséget, hogy szemünket, ha előttünk valami hirtelen felvillan, akaratlanul is behunyjuk, vagy ha valami kezünkben kiesik, akaratlanul is összeütjük térdeinket, mintha velők az eső tárgyat fel fogni akarnók. Ime, mi ezt nem akartuk tenni, mégis megtettük! Mi bírt arra? Az ösztön, mely az emberben is néha észrevehetőleg megnyilatkozik, különösen oly esetekben, midőn a cselekvés az ész és tapasztalat működési körén kívül esik, vagyis mikor ezek utól nem érhetik a cselekvést, mert előbb történik meg, semhogy azt az ész és tapasztalat megelőzhetné.

S vajjon eszünk által jutunk-e annak tudatára, hogy éhségünket és szomjúságunkat csakis étellel és itallal elégíthetjük ki? Nem, mert a tapasztalat arra nem tanítja az embert, a ki már csecsemő korában magától keresi anyja emlőjét s előzetes tanítás nélkül tudja belőle szükséges eledelét szívni.

Hogy a művelt embernél rendszeren nyomát sem találjuk az állati ösztönnek, az az ész magasabb tökélyében bírja okát, mely nála az ösztönt teljesen pótolja. Azonban vannak esetek, hogy ilyen állapotban leledző embernél is a természetes ösztön jelentkezik, azaz az ember is alá van vetve az ösztön hatalmának és lelkén is bizonyos titkos

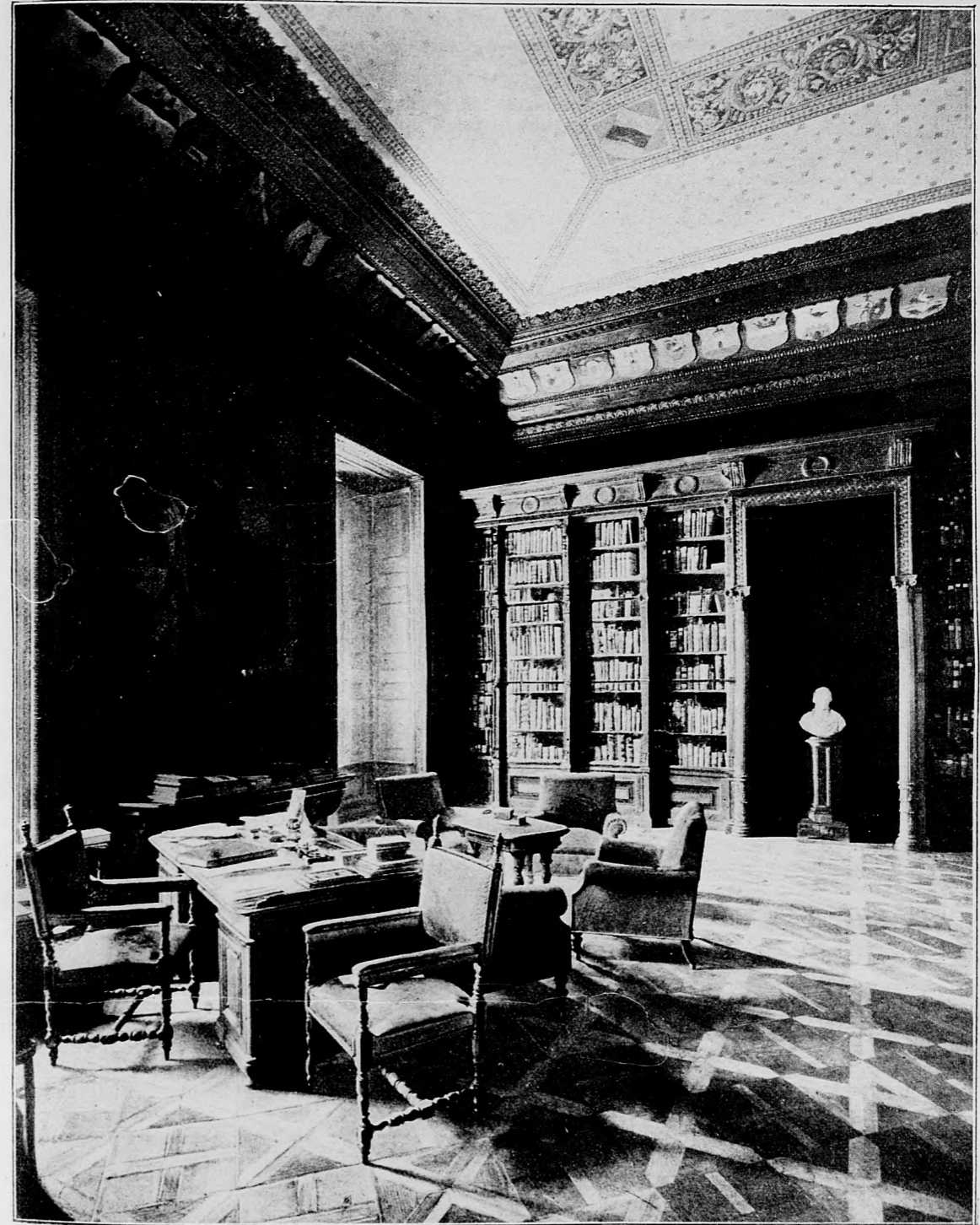
erő uralkodik, melynek okát nem tudja. Ilyen ösztönszerű cselekvéseket a közönséges életben «isteni sugallat»-nak mondjuk s a természettudósok nem találtak eddig helyébe más okadatolt kifejezést.

E tétel bizonyítékául álljon itt *Junghuhn* nevű utazó kalandja, a melyet ő maga így ad elő: «Egyszer Ázsiában való utaztamban eltávoztam társaimtól, hogy a közelben elterülő rengeteget két bennlakó kíséretében megtekintsem. Egyikünknek sem volt fegyvere s éppen mikor vissza-indulásra gondoltam, egyszerre elénk ugrik három tigris a közeli sűrűségből. Képzeltetek ijedtségemet, mert jól ismertem ezen fenevadak jellemét s tudtam, mi vár reánk. Azonban a tigrisek is meg voltak lepve hirtelen megjelenésünk által s a két fiatalabb azonnal el is illant, de az öreg pár lépésnyire tőlem megállt, fogait viszorítá s a földhöz lapulva a végzetes ugrásra készült. Én kíséroidim élén álltam s így tudtam, kit fog közülünk legelőre agyonnyomni. Ezen borzalmas pillanatban göresös kényszert éreztem a torkomban a felkiáltásra és nem tudván tulajdonképpen mit cselekszem (ösztönszerűleg, illetve isteni sugallat következtében), torkomszakadtából elordítottam magamat és embereim hasonlóképpen. S ime, a tigris ezen ismeretlen s borzalmas hangtól annyira megriadt, hogy hirtelen megfordult s egy hatalmas ugrással a sűrűségben termett s eltűnt.»

Minél tökéletlenebb szervezettel bír valamely állat, annál nagyobb mértékben uralkodik rajta az ösztön. A tökéletesebb szervezettel bíró emlős állatok ellenben benne rendszeren segínyt találnak, midőn eszök vagy tapasztalatuk fogyatékos. A kutya, macska és a galamb, mint tudjuk, átszállíthatók éjjel vagy nappal zsákokban idegen tájakra s ime, ők visszatérnek otthonukba gyakran oly biztossággal, mely az embert csudálatra gerjeszti.

«Egyszer — beszéli egy vadász — vén macskámat zsákokban vittem a lakásomtól jó órányira fekvő erdőbe, hogy ott tétlen életének golyóval végét vessek. A hogy a macskát a zsákból kieresztém, azonnal tovább menekült. Rászegzem a puskámat s lövök s ime, a macska a nagy durranástól megijedve, nagyot ugrott s eltűnt. Kedvetlenül vevém föl az üres zsákot s a puskát vállamra vetve, hazafelé ballagtam. Mikor a konyhába léptem, az első, a mi szemembe ötlött, a vén macska volt, a mely kedvelt helyén dörömbölve oly édesdeden szundikált, mintha valaki életével megajándékozta volna.»

A mezei nyúl összezsugorodik a mesgye alatt levő vaczkában s hóval temeteti be magát és csak arról gondoskodik, hogy hóoduját némileg kitágítsa s megerősítse. Ki tanította őt így ellenállani a legnagyobb hófuvatagnak és a legszigorúbb fagynak? Szülői nem, mert már tavaszkor elhagyták, a tapasztalat sem lehetett vezetője, mert a megelőző télen még nem volt a világon. Ki sugallta tehát neki ezt a hasznos tettét? Ösz-

A KÖNYVTÁR SZÉCHENYI-TERME. — A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárából.

töne, melynek a nyúl akaratlanul is hódolt, épp úgy, mint a fent említett macska, midőn az erdőből hazafelé iramodott.

Ugyanez az ösztön készíti az Éjszak fehér medvét arra, hogy teletölve meredek sziklafalat keressen s az alatta kivájt vaczkában az éjszaksarki hónap gomolyáival eltemettesse magát. Így odúja csakhamar terjedelmes jeges palotává változik, a melyből a hórétég felszínére csak kis átjáró vezet, melyet az elbűjt állat meleg lehelete a hómelegben kinyaldosott.

Midőn a madarak más országokba húzódnak s a rovarok mélyen a föld alá bújnak; midőn a vakondok földalatti üregeik kiválásához s gabona-készlettel való ellátásához fognak; a mezei egerek pedig az összegyűjtött gabonaszemek csiráit elharapdálják, hogy a nedvességben ki ne nőjjenek s így ízletes eledelökül szolgáljanak, akkor ösztönszerűleg cselekszenek. Az eltévedt lovas, bizva lova ösztönében, ráhagyja az útirány meghatározását. A sivatagban szomjúhozó arabok eleresztik a tevék kantárszárát s ezek szaglási tehetséggel, vagy talán ösztönük által vezettelve, minden bizonynyal megtalálják a sivatag homokjában rejlő forrást, ha van ilyen valahol a környéken.

Bizonyára ösztönénél fogva látja el a borz mély földalatti lakását szellőztető nyílással, mert nem gondolhatjuk, hogy építési tapasztalatai képesitnék őt arra, hogy tökéletes szellőztető alkalmazzon. Ugyancsak ösztönénél fogva repül ki a fiatal méh is a kasból s hordja a mézet s viaszot, építi a sejteket és hozzálát minden művészi foglalkozáshoz a kasban a nélkül, hogy őt erre valaki tanította volna.

Ezekből és számos más példából világosan kitűnik, hogy az ösztön az állatoknak velők született, tudtokon kívüli tehetség, melynél fogva különböző tetteiket kényszerítve viszik véghez s e tetteik végeztélje: saját fajuknak a fentartása.

Az állati ösztön legszebben nyilvánul a fiókjaik körül való gondozásban, lakásaik építése s eledelök megszerzésében, nemkülönben ellenségeik ellen való védekezésökben.

Az állatok legtöbb cselekvése tehát kétségen kívül ösztönszerű. Csakhogy az állatok életében sok olyasmit is tapasztalunk, a mit pusztán ösztönből kimagyarázni teljes lehetetlen. Mert nem szabad felednünk, hogy az állatok életében az ösztön gyakran összeesik az észszel s azért kell a különböző cselekvések megbirálásánál az egyiket a másiktól elkülöníteni. Az észbeli cselekvések ugyanis öntudatosak, az ösztön által véghezvitt cselekvések pedig öntudatlanok.

Igy midőn az ökör egy csomó szalma és széna elé állítva, inkább az ízletes széna felé nyújtja nyelvét, bizonyára a tapasztalatán alapuló észbeli cselekvést viszi véghez, ellenben midőn a legelőn a mérges növényeket kerüli, csakis ösztönszerűleg cselekszik. Midőn a ló ismeretlen s veszélyes úton a talajt patájával vizsgálja s maga előtt látván valamely szokatlan tárgyat, egész testén re-

megni kezd, az az ösztön figyelmeztető hangja, hogy vigyázzon s kerülje a veszélyt; de midőn az országútról valamely ismeretes kocsma udvarába bekanyarodik s a kocsinak önfejlőleg felmondja a szolgálatot, ha ez szándékát nem helyesli, ez jele kitűnő emlékező tehetségének, jó eszének.

Sok tökéletesebb állat tapasztalatai révén jut kisebb nagyobb lelki tehetséghez, melynél fogva képes lesz a különféle eszközök közül megválasztani azt, a mely leg hamarabb célhoz vezet s nem ritkán cselekvéseiben adja meg a jelét csodálatraméltó megfontolásának és ítélletének.

Erre nézve Vogt Károly német természettudós a következőket beszéli: «Barátom észrevedé, hogy a hangyák cseresznyefáját dézsmálják. Hogy ezt megakadályozza, a törzsön köröskörül sűrű dohánylevel egy keskeny sávot vont, gondolván, hogy ezen büdösségen nem hatolnak majd át. Azonban mi történt? Azok a hangyák, melyek jól lakva, a fáról lefelé igyekeztek, nem tudván átmenni a végtetes határvonalon, visszamentek és a legsó ágakra ereszkedtek le a földre; azok pedig, melyek a földről a fára felmászni iparkodtak, midőn a büdös határhoz értek, ide-oda futkostak s nem tudták, mit tegyenek. Barátom, hiabavaló futkosásukat szemlélve, örült diadalának; azonban ebbeli öröme nem tartott sokáig, mert nem kis meglepetésére csakhamar észrevette, hogy a törzsön felfelé néhány hangya igyekszik, a melyek szájukban homokszemeket czipelnek s azokat a dohánylevél egymás mellé rakják. Nem tartott negyedóraig s készen állott a dohánylevél keresztül vezető hid s a hangyák oly sűrű csapatokban rajzoltak a törzsön fölfelé, mint előbb, hogy az átjáró készítése által elmulasztottakat pótolhassák.»

Hasonlóképpen Darwin is megfigyelt egyszer egy darazsat, a mely egy nagy legyet fogott; de midőn a darázs szákmányával elrepülni akart, szél keletkezett, a mely a légy szárnyain ellenzót találva, mindkettőjüket keringésbe hozta. A darázs nem volt képes a szélnek ellenállani s legyestől a földre zuhant. Sokáig zavarban volt további teendője felől. De mivel biztosan tudta, hogy őt csakis a légy szárnyai akadályozzák a repülésben, fogta magát, letette a legyet a földre, elharapta szárnyait s most a szárny nélküli legyet felvéve, kényelmesen tovább repült.

Ime, mily meglepően nyilvánul ezen jelenségekben a felhozott jelentéktelen teremtmények helyes ítéléte s esze!

Még nagyobb mértékben kifejlődött észbeli és ítélő tehetségre vallanak azon állatok cselekvései, melyek az ember társaságában nevelkedtek. «Tudom saját tapasztalatomból — beszéli erre nézve egy vadászember, — hogy vadászkutyám és kis vizslám megértették egymással, hogy hogyan kell vadászatot rendezni. Korán reggel észrevétlenül kilopództak nyúl vadászatra: a vizsla a nyomot keresve előre szaladt, a vadászkutya pedig kényelmesen utána kullogott. Midőn végre a vizsla a nyulat fekvőhelyéből felkergette, meg-

állt, tovább nem volt egyéb gondja, minthogy valamely emelkedettebb helyet találjon, a honnan a vadászat további lefolyását áttekinthesse, mert ő a nyúl felkergetésével befejezte feladatát; a többi teendőt a gyorslábú vadászkutya vállalta el. S üzte is ez a nyulat mindaddig, míg meg nem fogta s még nem fojtotta. Midőn ezt a vizsla észrevette, rögtön oda iramodott, hogy ő is kivegye részét a peccenyéből.

Még sok más jellemző adatot is lehetne felhozni annak bizonyítására, hogy az állatok nemcsak ösztönbeli, de észbeli cselekvéseket is képesek véghez vinni s hogy az ember is sok esetben ösztönszerűleg cselekszik.

A KÉT KIP-TESTVÉR. 10

Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

E veszedelmes állapotban maga Gibson kapitány fogta meg a kormány-kereket s a Kip-testvérek két oldalt álltak mellette, hogy segítsenek neki, ha a szél ereje oly heves lenne, hogy a kapitány egymaga nem bírta fordítani a kormányon.

A vihar természetesen kiverte a brigget eredeti irányából, és gyorsan hajította a Salamon-szigetek felé. Csak az volt a kérdés, hogy elég soká tart-e, és lesz-e elég ereje, hogy egész odáig kergesse a hajót? . . .

Flig Balt és Vin Mod nagyon szerették volna ezt, mert a Salamon-szigetek környéke fölötté alkalmas lett volna arra, hogy a tervezett gyilkosságot végrehajtsák. Ezen a vidéken mindig sok a legvégsőre is elszánt, lelkiismeretlen kalandor, és szinte bizonyos volt, hogy akármelyik szigetre veti őket a vihar, találunk rajta segítő társakat a hajó elfoglalására.

Flig Balt tehát reménykedve örült a viharoknak és magában könyörgött, óhajtotta, bár sokáig tartana s minél beljebb verné őket a Salamon-szigetek közé, a melyek számítása szerint nem igen lehetnek távolabb 40—50 mérföldnél . . .

De nem úgy történt. A forgószél, mely szédítő gyorsasággal száguldott végig a tengeren, elhagyta a hajót és tovább rohant, de a felkorbácsolt hullámok ott maradtak és szilaj rohamokkal ostromolták a brigget.

Ennek a helyzete most még talán veszedelmesebb volt, mint az imént, a forgószél viharában. Mert akkor, mivel a szél neki feküdt vitorláinak és előre vitte, legalább úgy a hogy, lehetett kormányozni; most azonban, hogy a szél elrohant, a rákövetkező teljes szélesöndben, tehetetlen, mozdulatlan kolosszus lett, melyet a roppant habok gyöngye játékszerként dobáltak ide-oda.

Gibson kapitány kimerülten adta át a kormányt Kip Károlynak, a ki nagy ügyességgel és hidegvérrel igyekezett legalább azt elérni, hogy a hullámok el ne áraszzák minduntalan a fődélzetet. Ez sikerült is, s a brigget, bár szél hiányában előre menni nem tudott, a szörnyű hányattatás közben is mindig főt tánczolt a hullámhegyek

tetején és nem zuhant le a hullám-völgyekbe, a mi esetleg vesztét okozhatta volna, ha a körülötte zajló hullám-hegyek mind egyszerre zuhannak rá és agyonzúzzák roppant tömegükkel . . .

Félórai szélesönd után lassanként ismét föltámadt az előbbeni állandó szél s a brigget újra visszatérhetett eredeti irányába. A tenger még egyre forrt és háborgott ugyan, de a hullámok kezdtek elsimulni s mire bealkonyodott, nyoma se maradt már a délelőtti nagy viharoknak.

Másnap reggel már bejutottak a Szent-György-csatornába, a hol a szél ereje kissé lankadt. Ez azért is jó volt, mert nagyon vigyázni kellett a korall-zátonyok közt, melyek nagy számban lepik el a tengert s nem egy hajónak okozták már vesztét.

Negyednap reggel, gyönyörű szép időben, a James Cook lassan bevitorlázott Port-Praslin kikötőjébe, a hol kilencz óra tájban vetett horgonyt.

XI.

Port-Praslin.

Első látogató a hajón Zieger úr volt, a Hawkins-ház régi üzleti barátja és Hawkins úrnak meg Gibson kapitánynak személyes ismerőse.

— Kedves Hawkins, — így kezdte, — mutassa meg a podgyaszát, hogy azonnal haza vitelhessem, mert a mai naptól fogva ön az én vendégem, Gibson kapitánynyal és Nat barátommal együtt . . .

— Arról szó sincs! — nevetett Gibson kapitány. — Hawkinsal meg a fiammal tehet a mit akar, de én nem hagyhatom itt a hajót.

— Ezt mindjárt gondoltam, — felelte tréfásan Zieger úr. — Ön már oly megrögzött rabja a kötelességének, hogy a kényelmét szinte öntudatlanul áldozza föl érte. De másik két barátomhoz ragaszkodom . . . Semmi áron nem engedem meg, hogy itt maradjanak a hajón.

Miután ebben megegyeztek, a kapitány bemutatta Zieger úrnak a két Kip testvért, s a derék kereskedő megígérte, hogy gondoskodni fog róluk, ha helyre lesz szükségük; de a két testvér kijelentette, hogy egyelőre a hajón óhajt maradni, mert az a szándékuk, hogy Hobarttownba érve, onnan haza vitorláznak Európába.

— És mi, — kérdezte Gibson kapitány Zieger úrtól, — ugyan meddig veszteglünk itt, Port-Praslinban?

— Legfőleg három hétig, — felelte Zieger úr. — Ennyi éppen elég arra, hogy kirakják a terhet s újból megrakodjanak.

— Ezt már szeretem, — örült Gibson kapitány. — Ma november 20-ika van; tehát legkésőbb december közepén indulhatunk . . .

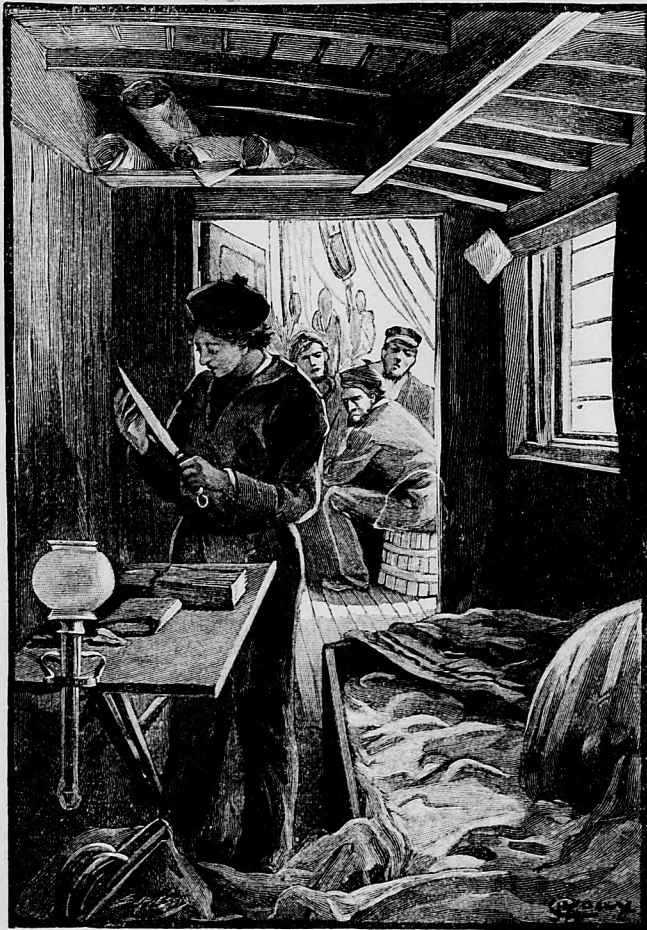
— Addig pedig megnézhetik Port-Praslin környékét, — felelte Zieger úr, — ámbár nem sok nézni való akad rajta.

Ezzel, még néhány jelentéktelen kérdés tisztázása után, mindjárt magával vitte Hawkins urat és Nat Gibbsont; a kapitánynyal pedig megígér-

tette, hogy ebédre szintén utánuk jön és elhozza a két Kip-testvért.

Zieger úr lakóháza körülbelül egy angol mér-földnyire volt nyugat felé a kikötőtől, irodája azonban a rakodó-parton volt, a többi kereskedőházak tözsomszédságában.

Wilhelmstaf, a hol Zieger úr háza is épült, sűrű, árnyas erdő közepén épült; az út odáig mindenütt fák és bokrok közt vezetett néhol oly keskeny volt,

JIM KEZÉBE VETTE AZ ÉLES TÖRT.

hogyan ketten se fértek el egymás mellett. A százados faóriások egynémelyike olyan vastag volt, hogy öt-hat ember se igen érte volna át a törzsét, egyik-másiknak a földből kinőtt gyökerei valóságos természetes kunyhókat alkottak, melyek alatt fél-tuczat ember is meghúzhatta magát szükség esetén.

Zieger úr neje nagyon szívesen fogadta férj barátjait s mindjárt meg is mutatta a nekik szánt esinos vendég-szobákat. Négy óra tájban megjött Gibson kapitány is az ebédre, s a két Kip testvért szintén elhozta magával. Ziegerné szívesen látta őket is, és nagyon megindult a szíve, mikor szerencsétlenségüket megtudta.

Gibson kapitánynak ebéd után vissza kellett mennie a hajóra. Barátjai ugyan nem szívesen eresztették el, de ő meg nem tudott nyugton lenni a hajótól távol, mert aggódott, hogy esetleg megszökik valaki a legénységből s akkor itt kell vesztegelnie.

Hátha még azt tudta volna, a mi ez alatt a hajón történt!

Len Cannon és czimborái, miután nem sikerült a kapitányt láb alól eltenniük, föltett szándékukhoz híven partra akartak szállni a kikötőben. Vin Mod elkeseredetten könyörgött nekik, hogy ne tegyék ezt . . . hogy várjanak addig, míg Hobartownba indul a hajó . . .

— Ej, mi nem akarunk oda menni! szöktet bszúsan Len Cannon.

— De várjatok legalább az indulásig, — sürgette őket Vin Mod. — Ki tudja, mi történhetik még addig! . . .

E pillanatban Jim, a ki gyanúsna talála ezt a folytonos sutorászást, közeledett a tanakodó csoporthoz. De Flig Balt észrevette és haragosan rá rivallt:

— Mi dolgoz van itten? . . .

— Ebédelni megyek . . .

— Még ráérsz . . . Nincs semmi dolgod?

— Fogadok, szöktet közbe Vin Mod, — hogy a Kip-testvérek szobáját még nem takarítottad ki! . . .

Ezzel Vin Mod jelentősen rákacsintott Flig Baltra, a ki elvigyorodott. Jim pedig, a ki mind ebből semmit se látott, csakugyan lement a Kip-testvérek szobájába.

Az első dolog, a mi a szemébe ötlött, az a maláji tör volt, melyet Vin Mod a *Wilhelmstaf*-ról lopott el, s a melyről a két testvér nem is tudta, hogy megvan . . . Miért volt ez itt a krisz? . . . Vin Mod bizonyára nem ok nélkül csempészte ide, a két testvér távollétében?

Jim kezébe vette az éles tört, melynek furcsa szokatlan alakja neki is föltűnt; de miután megnézte, és megpróbálta a pengéjét, visszatette a kis

asztalra, s nem törődve vele tovább, elvégezte a dolgát.

E közben a földézetten Vin Modnak sikerült rávennie Len Cannont és czimboráit, hogy legalább addig ne szökjenek meg a hajóról, míg Hobartownba indulnak . . .

— Miért éppen addig? — kérdezte Len Cannon.

— Mert addig még sok történhetik, — felelte Vin Mod.

És rejtélyesen mosolygott, de többet egy szót se szöktet.

XII.

Három hét a sziget-tengerben.

A következő napokban a hajó terhének kirakásán dolgoztak s Len Cannon és társai oly serényen végezték a nehéz munkát, hogy Gibson kapitány lassankint egészen megbarátkozott velük.

Jim nem szöktet a Kip-testvéreknek arról a furcsa maláji töréről, melyet a szobájukban látott, mert azt hitte, hogy az övék; Vin Mod, pedig, a ki titokban oda csempészte, még ugyanaz napon visszalopta: — neki elég volt, hogy Jim látta a krisztet a Kip-testvérek birtokában. Hogy mi volt a szándéka tovább, azt talán Flig Balt kivül csak ő maga tudta.

Mi alatt Gibson kapitány fölügyelt a hajó terhének kirakására, Nat Gibson, Hawkins úr, a két Kip-testvér és Zieger úr több kirándulást tettek Praslin-kikötő környékén, s e kirándulásokon Nat Gibson több igen szép táj-részletet fényképezett le.

Vége november 25-ikén délután a *James Cook* egész hajó-terhe kint volt a parton, a honnan már csak Zieger úr raktáraiba kellett beszállítani. Most már csak az volt hátra, hogy berakja új terhét, melyet Hobart-Townba kell szállítania. E rakomány egy részét Zieger úr adta, de a másik részért, körülbelül egy harmadéért, a szomszédos Keravara-szigetre kellett menni, a hol Hamburg úr, egy másik német kereskedő, raktárában volt az áru.

Vin Mod és Flig Balt arra számítottak, hogy e rövid útra csak Gibson kapitány megy velük, és Nat Gibson, Hawkins úr meg a két Kip-testvér itt várják meg őket, míg visszatérnek. De ismét csalakoztak; mert a többiekhez most még Zieger úr is csatlakozott, s ajánlkozott, hogy elmege a hajóval Keravarába, mivel már rég nem látta barátját, Hamburg urat.

Ez volt a kegyelemdöfés az összeesküvők terveinek; ha Gibson kapitány csak egyedül vezette volna a hajót Keravarába, az úton bizonyára eltették volna láb alól: de most már, hogy az eddigi ellenségek még egygyel megszapordtak, örülség lett volna csak gondolni is szándékuk megvalósítására.

Az indulást november 29-ikére tűzték ki. Az út csak 24 óráig tarthatott, három nap alatt berakják a terhet, s ötödnapra ismét otthon lehetnek Port-Praslinban. Így számította ki Gibson kapitány.

És csakugyan, 30-ikán már kora hajnalban megpillantották a keskeny, kígyó-alakú Keravara-szigetet, s déltájban már horgonyt is vetettek biztos, szelektől minden oldalról védett kikötőjében.

Hamburg úr azonnal a hajóra jött és nagyon megörült Zieger úr látogatásának, a kit nem is várt. Mivel a rakomány készen állt raktárában, a hajó még az nap délután megkezdhetette és meg is kezdte a berakodást.

A derék kereskedő másnap ebédre hívta Haw-

kins urat, a kapitányt és Nat Gibsont, valamint a két Kip-testvért is; ezek azonban nem akarván elfogadni oly szíveséget, melyet viszonzni úgy se tudtak volna, udvariasan megköszönték a meghívást és azt mondták, hogy inkább majd sétálnak egyet este a kikötőben.

A legénység arra kérte a kapitányt, hogy engedje meg, hogy azon az estén ők is kimehesenek a városba szétnézni. Mivel itt nem kellett attól félni, hogy bármelyikük megszökik, a kapitány meg is adta ezt az engedelmet, de a lelkére kötötte Flig Baltnak, hogy vigyázzon az emberekre, nehogy leigyák magukat.

— Legyen nyugodt, kapitány, majd vigyázok rájuk, — felelte Flig Balt rekedten s a hangja mintha reszketett volna.

Gibson kapitány fürkészve nézett rá; a vitorlamester nagyon sápadt volt és a szemei tétován jártak ide-oda.

— Mi bajod, Balt mester? — kérdezte a kapitány.

— Semmi, uram, — felelte Flig Balt nyugtalanul. — Nagyon fáradt vagyok . . . siettünk a munkával.

És elfordította fejét, mintha nem merne a kapitány szeméibe nézni.

Öt óra tájban Hawkins úr, Nat Gibson és Zieger úr, a kik délután még egy utolsó kirándulást tettek a szigeten, már mind együtt voltak Hamburg úr lakásán és várták a kapitányt a félhat órai ebédre. Előbb nem jöhetett, mert még el kellett végeznie egynémely dolgát a kikötőben, — többek közt kétezer piasztert kellett fölvennie a bankban, hogy kifizethesse Hamburg úrnak a fölvevett teher árát.

Félhat már elmúlt, de Gibson kapitány nem jött . . . A vendégek és a házi gazda azonban nem aggódtak; beszélgetés közben gyorsan telik az idő, s minden perczben várták, hogy majd csak betoppan a kapitány.

Elmúlt hét óra is: de Gibson kapitánynak sehol semmi nyoma!

— Bizonyosan az utolsó perczben akadt valami sürgős dolga a hajón, — mondta Nat Gibson. — Máskép nem bírom magyarázni ezt a késedelmet.

— Talán a bankban késik, — szöktet közbe Hawkins úr.

— Ej, hiszen nincs baj, — felelte Hamburg úr nevetve, — nem vagyunk oly túlságosan éhesek; még várhatunk egy fél órát.

De midőn ez a fél óra is elmúlt és Gibson kapitány még se jött, mindnyájan aggódni kezdtek. — Tán csak nem tévedt el? — tündökött Zieger úr.

— Az lehetetlen, — felelte Hamburg úr. — Az út egyenes, le se lehet róla térti, mert erdőn át vezet; s különben is Gibson már annyiszor járt nálam, hogy bekötött szemmel is ide találta. — Hátha elébe mennénk? — szöktet most Nat Gibson.

— Ez lesz a legjobb, — hagyta helyben Hawkins úr.

(Folyt. köv.)

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Gyásznapvény. A budapesti kegyestanítórendi főgimnázium november 23-án kegyeletes ünnepet tartott két elhunyt tanára emlékére. Az egyik halott Pintér Kálmán, ki sok éven át az önképzőkör vezetőtanára volt s kitől az önképzőkör mai szervezetét is nyerte. A másik halott Janky Károly igazgató volt. Az önképzőköri gyűlés műsora a következő volt: Kogutovics Károly emlékbeszéde. Komárniczky VIII. o. t. előadása Janky Károly igazgatóról. Lengyel Árpád VII. o. t. szavaltta Endrődi Bélának következő versét:

Janky Károly emlékezete.

Sírod felett merengve állunk,
Elköltözött, kedves tanárunk,
Míg éltél: biztos gyámolvánk!
S emléked előtt leborulva
Im, áldunk téged, ha a múltra
Hálásan visszagondolunk.

Ki negyven évig munkált, fáradt —
Nem is csoda, ha belefáradt
És végre pihenőre tér.
Mi támaszunkat vesztenék benned,
Ó mért is kellett elpihenned?
Távoznod ó mért kelle, mért?

Szeretted mindig a diákok,
Mienk volt minden vágyad, álmod.
És megbocsátál sok hibánk.
Segítetted a gyöngye szárnyát,
Elnézted sok fogyatkozását
Gondoskodó szülő gyanánt.

Egy nemzedéket felneveltél.
Harcoltál, küzdteél, nem pihentél,
Fáradhatlan volt szellemed.
Ó mennyi ember, mennyi, áldja
— Hányódva, künn a nagy világba —
Gondosan nevelő kezéd.

Mikor temettünk: őszi tájon
Sárgult lomb hullt hantodra légyan,
Hervadt virágok, levelek.
— Úgy hulltak halkan, haldokolva,
Mintha mindegyik áldás volna,
Mely virraszt álmaid felett.

Ezután Somogyi előadása következett Pintér Kálmánról, majd Szenkeresztý Béla br. szavalt.

Önképzőköri tudóstások. A budapesti cv. ref. főgimnázium «Arany János-kör»-ének vezetését Horváth Cyrill dr. távozása folytán Erdélyi Lajos dr. vette át. A kör november 29-én tartott negyedik rendes gyűlésének kiemelkedőbb pontjai voltak: Kelen VIII. o. t., Friediger VIII. o. t. és Csulak VIII. o. t. szavaltata és Támedly VIII. o. t. felolvasása. — *A temesvári áll. főgimnázium* «Vörösmarty-kör»-e november 23-án tartotta negyedik rendes gyűlését. A titkár és pénztáros jelentése után Zippel György VI. o. t. értekezést olvasott fel, ezután Barka Antal VI. o. t. szavalt. — *A budapesti I. ker. m. kir. áll. főgimnázium* «Széchenyi-önképzőkör»-e utolsó gyűlését a következő műsorral tartotta meg: Miklós Aladár VIII. o. t. felolvasott. Dobiecki Sándor VII. o. t. értekezést olvasott fel. Kronstein Béla VIII. o. t. Galilei életét és működését ismertette. Gálos Rezső VIII. o. t. folytatta Daykáról kezdett felolvasását «Dayka pályája» címen. — *A temesvári áll. főreál-*

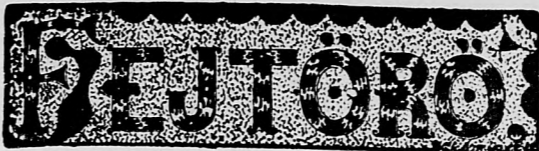
iskola «Petőfi-önképzőkör»-e november 23-án tartotta ötödik rendes gyűlését. Szabadelőadást tartottak: Wiener H. VII. o. t., Bergmann Gy. VII. o. t. Szavaltak: Lampel A. V. o. t., Rosenberg I. VIII. o. t., Kohn Béla VII. o. t., Stenger M. VII. o. t. és Rozsnyai A. VIII. o. t. Rozsnyai szavaltatát lelkesedéssel fogadta a kör. — *A nagyváradi «Arany János önképzőkör»* november 22-én tartotta negyedik gyűlését a következő műsorral: Szavalt Gottlieb Zoltán VIII. o. t. Kovácsok sztrájkja, Coppé F.-től, előadta Hartmann Sándor VIII. o. t. Prometheusz. Sas Edétől, szavalt Weisz Manó VII. o. t. Ejjféli párbaj, Arany Jánostól, szavalt Jakab Sándor VIII. o. t. — *A jászberényi áll. főgimnázium* önképzőkörének november 28-án tartott ülése a következő volt: Szavaltak: Bathó Ferencz, Juhász János VI. o. tanuló, Reiner Károly, Feuerr Miksa, Gruber Árpád V. o. tan. Elfogadták Baumgartner Gyula, Koncsik László VII. o. tanuló és Pénzes Sándor VIII. o. t. dolgozatát. — *A szolnoki m. kir. áll. főgimnázium* november hó 22-én tartotta hatodik rendes gyűlését. Felolvasást tartott Fekete György V. o. t. Költéményt írt Herczeg Albert, bírált Mandel Mihály VIII. o. t. Szavaltak Hollender Károly és Kertész Miksa V. o. tanuló. — *A Markó-utcai főreál Irodalmi iskolája* Dr. Kőrösy László tanár vezetésével Katona József emlékezetére díszgyűlést rendezett, mely alkalommal az ifjak tanulmányokat olvasnak fel a Bánk-bán méltatására s egyes részleteket szavaltak a nagy tragédiából. A novembri gyűlésen Széchenyi Ferencz emlékeztét ünnepelték. Messer Pál VIII. o. t. értekezést olvasott föl a Nemzeti Múzeum történetéről és Gunst Béla VIII. o. t. Berzsenyi Dániel Széchenyi Ferenczét dicsőítő ódáját szavalt. A tanárnok lelkes ünnepi beszédben méltatta Széchenyi emlékeztét s a Nemzeti Múzeum nagy jelentőségét. Deczember 3-án pedig a tanári kar egyik nagyérdemű tagjának elhalálása alkalmával Mendlik Ferencz-gyásznapvet rendeztek, melyen alkalmi költeményt és emlékbézédeket adtak elő, az ifjúsági kar pedig gyászdalokat énekelt.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A nagy képes Világtörténet legutóbb megjelent 172-ik fürete Mária Teréziáról szól és az akkori európai politikai állapotokról.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőr-kötésben 16 korona; füzetenként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

Az Ókori Lexikon-nak, mely a Franklin-Társulat kiadásában jelenik meg s a melyet Pecz Vilmos szerkeszt, megjelent a 21-ik fürete. Ez a munka II-ik kötetének 9–12-ik íveit foglalja magában. A Mutinus-tól Nilusig terjedő cikkek közül kiemeljük a Mycenae, Mysteria, Mythologia, Nemesis, Nereus, Nero, Nestor, Nevelés, Nike című nagyobb kiterjedésűeket, továbbá a Nauportus, Napoca, Nevidonum című hungaricumokat. A füzetet 13 ábra díszíti. A füzet ára 1 korona; a folytatolagos füzetek július és augusztus kiadásával a hó 15-ike táján jelennek meg.

Jelige: Fejtörő az elme sportja.

Történelmi kérdés:

Ki volt az az egyiptomi pharao, ki a zsidókat levegő egészen az Eufrátig hatolt, azonban itt Nabuchodonozor assyr király megverte? Hol történt ez a legyőztetés? (Imre Béla.)

Természetrzai kérdés:

Mi a neve annak az éneklő madárnak, mely 13 cm. hosszú, színe felül vörösbarna, melle vérpiros, szárnya s farka fekete, fehéren beszegve, hasa fehér, az öreg hím feje vérvörös, a jérczéé szürkésbarna. A hím fuvolaszerűen énekel. (Csiszár József.)

Vegyrtani kérdés:

C₆H₁₂N; minek a képlete ez? A fekete borsban előforduló szerves bázis. Színtelen vízben könnyen oldható, borsszagú és erősen lúgos hatású folyadék. (Pásztor József.)

Szótágrejtvény:

A következő szótágból: zá, tös, da, zagy, el, zsi, a, si, réz, za, ru, e, gem, á, va, ra, alkotandó nyolcz oly szó, melyeknek kezdőbetűi felülről lefelé olvasva a Dunántúl egyik régi bortermelő városának nevét adják; a szavak értelme:

1. Utunk sokszor ilyen.
2. A Tisza jobboldali mellékfolyója.
3. Női név.
4. Gázló madár.
5. Dalmácia kikötővárosa.
6. Világész.
7. Fém.
8. Csillagkép a déli félgömbön.

(Laky Imre.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1902 deczember 14.

8. számban közzét fejtörő kérdések megfejtése:
Történelmi kérdés: Dragutin, szerb király, öcsesét Milutinnak hívták és IV. István név alatt szerepelt.
Természetrzai kérdés: Csisz (Chrisomitris spinus).
Rejtett név: Gyulafehérvár.
Képrejtvény: Ha valaki boldoggá tett másokat, megérdemli, hogy maga is az legyen.

Helyesen fejtették meg: Fejér Imre, Haasz Aladár, ifj. Láng Ferencz, Tapavicza Sándor, Matarovszky Andor, Ordódy László, Mayercsák Gyula, Dobránszky Ede, Gömöry Gusztáv, Veress István, Székács György, ifj. Graits Ferencz, Immerblum Dezső, koronghi Lippich Dénes, Jahn Géza, Czinczár Miklós, Busztin Sándor

Oszkár, H. Nagy Jenő, Landesz József, Deutsch Emil, Neumann Andor, Neuvelt János, Schwarcz Ferencz, Békefy László, Machner Mihály, Szathmáry Árpád, Wettin Jenő, Simuni Béla, Grosz József, ifj. Igaz József, Katscher Sándor, Füzesséry Bálint, Némethy Károly, Rozgonyi Ottó, Bruckner Alajos, Gerő István és Béla, Ranschburg Béla, ifj. Fleischl Sándor, Szemző István, Keresztszeghy Zoltán, Keresztély Ernő, Popper József, Vécei Ferencz, Csurgay István, Schaffler Lipót, ifj. Apor István, Gombóc József, Matolay Viktor, Hetey László, Bloch Ernő, Friedmann Bernát, Albert Gyula, Emmerling László, Friedmann Ernő.

A kitűzött könyvjutalmat (Hanusz István: Az államok világából, díszk.) Machner Mihály főgimn. V. o. t., kis-kun-halasi előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Turista. Igen dicséretes, hogy a hazai föld szépsége annyira megihlette, de útirajza nem alkalmas arra, hogy az olvasóban felébressze a vágyat annak a tájnak megtekintésére. Kezdetleges a stílusa, fejlettebb ízlés, gyakorlottabb toll kell ahhoz, hogy útirajzokat írjunk. Ez a műfaj csak látszólag könnyű, valójában igen nehéz, mert sok mindenféle kell a jó útirajzhoz. — **incz-encz.** A kis elbeszélések közül egyik sem üti meg a mértéket. A karácsonyi történet nem egyéb, mint szomorú vázlat. Napi lapok hírei között olvashatunk ehhez hasonlókat, de az csupán napi hír. A másik történet szintén vázlatos. Dicsérendő a hazafias hév, de ugyanezt az epizódot már sokan írták meg s a mi földöl, sokkal jobban. Egyébként ily erőtelen szárnypróbálgatásból még nem lehet ítéletet mondani arról, hogy van-e onben tehetség vagy nincsen. Egyet jóakarattal és őszintén mondhatunk: közölhetőt még nem tud írni. — **E. B.** Költeményt, a mint láthatjuk, közöljük. — **B. K.** Miért olyan nagyon sietni? Az élet hosszú s ha reá szolgálnak, sokféle vágyunkat betöltheti. — **Sz. B.** (Székelyudvarhely). Tudunkkal nincsen. Legjobb mester a gyakorlat. — **H. I.** (Pozsony). Ezelőtt öt évvel jött el Pozsonyból. A kir. kath. főgimnázium tanára volt kilencz évig. Nagyon szívesen fog mindíg visszaemlékezni arra az időre. — **Kiváncsi.** Összesen hat hónapig, mind a kettő. — **B. I.** 1. Sajnáljuk, hogy nem találkoztunk. 2. A terv szép, de kitarvas kell hozzá. — **Kende Dani és Margit.** Az tavaly befejeződött. Örülünk, hogy a most folyó regény annyira tetszik. — **H. J. és I.** Az a rejtvény már megjelent másutt is. — **F. L.** (Budapest). Valószínűleg tévedésből történt. — **S. P.** (Budapest). Közölhetetlen. — **B. T.** (Felső-Lövő). Ha könyv alakjában megjelenik, akkor szerzője is megnevezi magát. — **Rinyai.** 1. Petőfi összes műveit 1 koronáért, Tompa összes műveit 4 koronáért, Vörösmarty minden munkáit 10 koronáért kaphatja meg. Arany János összes munkáiból még eddig nem jelent meg népies kiadás. A legolcsóbb (13 kötet) 120 korona. 2. Nem tudjuk. — **S. F.** (Lonsonez). Az ötödik gimnáziumból átléphet a tanítóképzőbe. Felvételi vizsgálatot nem kell tennie. — **N. M.** (Versez). Nem közöljük. — **H. A.** (Szolnok). Utána néztünk az illető szindarabnak, de olyan színműt attól a szerzőtől nem találtunk. Legközelebb tőle is megkérdezzük. — **Karczag Jenő.** (Nagykanizsa). Reviczky Gyula összes költeményeit hajlandó kicserélni.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességek összesített nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és díszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt Bécsből szereztették be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, mialtal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel 9076

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

☛ Árjegyzék kívánatra bérmentve. ☛

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4. szám, földszint) és minden könyvkereskedésben kapható:

IFJÚSÁGI OLVASMÁNYOK.

Garay János. *Szent László.* Történelmi költemény. Díszkötésben 4 K.

Gyulai Pál *költeményei*, 3. kiadás. Két kötet 8 K. Díszkötésben 12 K.

Hatszáz Magyar Nemzeti Dal. Szavlatok és dalok gyűjteménye. Angol vászonkötésben 2 K, aranyozott díszkötésben 3 K, dúsan aranyozott díszkötésben, arany metszettel 4 K.

Jókai Mór. *Csataképek a magyar szabadságharctól 1848-1849.* Hatodik illusztrált díszkiadás 6 K. Kötve 8 K. Jubiláris albumalakú ajándékkiadás díszkötésben arany metszettel 18 K.

A szabadságharctól 50-dik évfordulója alkalmából ez a könyv a Franklin-Társulat jubiláris kiadványa. Nincs erre a célra alkalmasabb könyv, mint Jókai örök szép „Csataképei”, melyek egy emberöltőn át lelkesítői voltak az ifjúságnak. Ez a jubiláris kiadás végre díszes külsőben adja őket, olyanban, melyhez fogható nincs jelenleg irodalmunkban, mert a *Kinnach László* mélyen átértézt rajzait *Morelli Gusztáv* finom művészettel metszette fába, elejétől végig. Tehát oly könyv, amelynek összes illusztrációi fametszetek. A szerző ezt a kiadást 6 új „Csataképpel” toldotta meg, melyek az eddigi kiadásokban hiányoztak.

Ifjaink, kik nem éltek át maguk nemzeti dicsőségünk és gyászunk napjait, a hazaszeretet melegét, lelkesedést fognak meríteni belőle; fiatal leányaink áhitattal fognák bámulni ama dicső napok honleányait, a kiknek oly fenkölt, oly nemes szerep jut e költői elbeszélések cselekményében. At fognák érezni, hogy a hazaszeretet nem fölösleges, de egyik legszebb erénye a magyar nőnek.

Macé János. *Egy falat kenyér története.* Levelek az ember életéről. A 79. francia kiadást fordította Zsigány Árpád. II. kiadás. 8 képmelléklettel. Vászonkötésben 4 K.

„Egy remek könyv” cím alatt dr. Szemák István az Ifjúsági Könyvtárjegyzékben (1901. 12. szám) következőleg nyilatkozik e munkáról:

„Nem mondjuk el tartalmát, nem is hozunk fel dicséretre, ajánlásra semmit. Csak azt említjük meg, hogy magyar kiadása a 79. francia kiadás után készült, és hogy a Hetzel-féle «Bibliothèque d'Éducation et de Récréation» című gyűjteményben jelent meg. Ez a gyűjtemény pedig világhírnévre tett szert, a benne megjelent ifjúsági művek az egész világon elvannak terjedve. E gyűjteményen kívül ugyancsak a Hetzel cég egy ifjúsági folyóiratot is kiad: «Magasin d'Éducation et de Récréation», melyet Stahl alapított 1864-ben, jelenleg pedig nem kisebb ember igazgat, mint Jules Verne és éppen az a Macé, a ki egy falat kenyérről egy remek könyvet tudott írni: Histoire d'une Bûche de Pain.

Ezt a munkát a francia akadémia pályadíjjal koszorúzta. És ugyanabban a kitüntetésben részesíté Macé könyvét a francia közoktatásiügyi miniszter és Páris városának az a bizottsága, mely évenként meghatározza az iskoláknak kiosztásra szánt jutalomkönyveket (Commission de livres de prix de la ville de Paris).

Behatóbban foglalkoztunk e kis munkával, mert tényleg páratlan a maga nemében. Talán a lelkesedés melege is kisugárzik ismerettségünkből. A ki annyi gyarló, sőt silány ifjúsági (és nem ifjúsági) munkát kénytelen átolvasni mint mi, azt bizony könnyen elragadja a lelkesedés, ha ilyen munkára akad, mint Macé szenátor könyve. Csak azon óhajunknak adunk még kifejezést: vajha megérnök azt az időt, hogy eredeti magyar ifjúsági munkáról is írhatnánk hasonló elragadtatással.

Tocsek Helén. *A bujdosó fia.* Nyitrai báró Tóth Ferencz eredeti „emlékiratai” nyomán. Az érettebb ifjúság számára 1 K 20 f. Díszkötésben 2 K.

Toldy László. *Magyar Szt. Erzsébet élete.* Képekkel 1 K 60 f. Kötve 2 K.

Varga Ottó. *Magyarország története.* Fialatloknak és öregeknek. A Kisfaludy-Társaság által Lukács Krisztina-díjjal koszorúzott pályamunka. Képekkel gazdagon illusztrált kiadás 14 K. Vászonkötésben 16 K.

Régóta érzett hiánya volt irodalmunknak egy olyan népszerű történet, mely egyfelől az utóbbi 30-40 évben kiválóan neki lendült történeti kutatások színvonalán álljon, másfelől magyaros nyelve, művészi compositiója és szép előadása útján élvezettel olvasható is legyen. A Kisfaludy-Társaság pályázatával e hiányon akart segíteni és mint ilyen koszorúzta meg e munkát. Magyar érzés és szókimondás s valami szelid humor vonul át a munkán, a mint viszontagságos történetünket kezdetől napjainkig elbeszéli; megérti már a 10-12 éves gyermek, de a regény érdekességével köti le a nőt és finom célzásaival ejti gondolkodóba a férfit.

Képei szorosan a szöveghez simulnak és együttesen a magyar történeti helyek, személyek és művészi alkotások egész gyűjteményét adják.

Vachott Sándorné. *Ifjúsági iratok* a serdültebb ifjúság számára. Angol remekírók műveiből 2 K 80 f. — *Székely Ilona* és más beszélők az ifjúság számára. Második kiadás. Színezett képekkel. Kötve 5 K 60 f.

Vértesi Arnold. *A fölkelő nap országa.* Regényes utazás Japánban. Ara csinos kötésben 4 K.

Két jó barát, egy magyar ember és egy olasz ezredes Velenczéből Japánba indul. Utközben két hajótöröttet vesznek fel a hajójukra: egy német tanítót és egy fiatal leányt, ki apját meg keresni Japánba. A négy ember utazása, viszontagságai, kalandjai, tapasztalatai képezik a mű tárgyat. Útirajz, élénken előadva, mely elejétől végig leköti az olvasó figyelmét és folyton ébren tartja érdeklődését. A mű egyike a legvonzóbb olvasmányoknak, melyekből sokat tanulhat a 13-14 éves fiatal leány vagy fiú. A kiállítás igen szép, a benne előforduló képek igen csinosak. (M. D. E.)

Verne Gyula. *Három orosz és három angol kalandjai.* Képekkel. Második kiadás 4 K. Kötve 5 K 20 f.

— *A Begum ötszáz milliója.* — *A Bounty lázadói.* Átdolgozta Szász Károly. Képekkel. Második kiadás 2 K 40 f. Kötve 3 K 60 f.

— *A Jangada.* Nyolczszáz mérföld az Amazonon. Regény. Képekkel. Francziából fordította Visi Imre. Második kiadás 3 K 60 f. Kötve 4 K 80 f.

— *Sándor Mátyás.* Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. II. kiadás 4 K 80 f. Kötve 6 K 40 f.

— *A lángban álló szigettenger.* Francz. ford. Huszár I. 47 képpel. 2. kiad. 2 K 40 f. Kötve 3 K 60 f.

— *Várkastély a Kárpátokban.* Regény. Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Második kiadás 2 K. Kötve 3 K 50 f.

— *Híres utazók* és híres utazások története. (Kis nemzeti muzeum 38.) 1 K.

— *Az úszó sziget.* Regény. Fordította Gaal Mózes. 79 képpel 4 K. Kötve 5 K. 20 f.

— *Dardentor Clovis.* Regény. Fordította Gaal Mózes. 46 képpel 4 K. Kötve 5 K 20 f.

Vörösmarty. *Zalán futása.* Tíz énekben. Gyulai László által rajzolt 12 képpel. Díszkötésben 3 K 20 f.

Zrinyi Miklós gr. *Szigeti veszedelme.* Az első 1651-iki kiadás után 2 K 80 f. Vászonba kötve 4 K. Olasz kiadás (1837-94) 80 f. Keményköt. 1 K 20 f. Vászonkötésben 1 K 40 f.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:		FELELŐS SZERKESZTŐ		SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:	
Negyed évre	2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.		Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.	
Fél évre	4 kor. 80 fill.				
Egész évre	9 kor. 60 fill.				
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.			

A KEGYELEMKENYÉR.

11 Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes.

— Légy mindig becsületes! Dolgozzál örömmel! Ezt mondotta... s én nem fogom soha elfelejteni. Édes anyám bejött s hozott herbatejet, de édes apám csak intett a kezével s megszorította erősen az édes anyám kezét... Hát így volt. Aztán meghalt, aztán eltemették a bányaurak.

Károly elhallgatott, vörös zsebkendőjével sokáig dörzsölte a szemét. Szalánczy Ádám oda hajtotta fejét a barátja fejéhez s a két fiú sokáig hallgatott.

— Aztán, Károly, hát aztán mi történt?

— Sokat éhezünk és fáztunk. Karácsonykor elmentünk a búcsúra, kértük a jó Istent, hogy ne hagyjon el minket. Az a tisztelendő úr meglátott a templomban, azt mondotta, hogy nézzünk be hozzá, mikor hazafelé megyünk. Mi benéztünk. A tisztelendő úrnak az öreg édes anyja éppen nagy beteg volt. Az én édes anyám ebédet főzött. Ott kellett maradnunk egy hétig s a tisztelendő úr azt mondta, hogy engem betesz egy árva-intézetbe. Hanem a míg betett, nagyon nehéz volt a sorsunk. Beakartam inasnak állani egy lakatoshoz, de azt mondta, hogy még kicsi vagyok, édes anyám sem akart engedni. Sokszor csak száraz kenyér volt az asztalon, egyszer még az sem volt. Akkor nagyon erősen sirt az édes anyám. Azt mondta, hogy jobb volna meghalni, csak azt ne lássa, hogy én éhezem... Jaj, te Ádám, hogy búsultam én!

— Bizony elhiszem, ... az rettenetes dolog lehet.

— Kiosontam a házból s a harmadik szomszédban lakott egy öregasszony. Bementem hozzá

és kértem kenyeret — az édes anyámnak. Koldultam, mert az nem volt egyéb, mint koldulás. Mikor a félkenyérral hazamentem, a házunk előtt egy szekér állott, jó nagy szekér. A tisztelendő úr küldötte, hogy rakjunk fel reá mindent s költözzünk hozzá. Ezt írta egy szép levélben s azt is megírta, hogy engem visznek az árva-intézetbe s ott belőlem Isten segítségével ember lesz.

— S nem volt rokonotok a tisztelendő úr? — kérdé csodálkozva Szalánczy Ádám.

— Nem a! Csak az ő édes anyja már nem tudott főzni és dolgozni. Egy öreg karosszékből ült, nem is tudott mozdulni s az én édes anyám egész nap vigyázott reá. A tisztelendő úr is fehérbajú volt, elképzelheted, hogy milyen öreg lehetett az ő édes anyja. És mégis, ha leült melléje, úgy beszélt az anyjával, mintha még kicsi gyermek lett volna. Én úgy szerettem hallgatni. Gondoltam magamban, hogy egyszer majd én is így fogok beszélni az én édes anyámmal. Én is melléje ülök, a tányért a kezembe veszem s a kanállal a szájába teszem az ételt és akkor engem is úgy fog áldani mindennap az én édes anyám, mint a tisztelendő urat áldotta az ő édes anyja.

— Te, és nem volt úgy-e macska a háznál?

— Milyen furcsa kérdés!

— A Mili tante kényes macskáira gondolok. Azoknak volt ám jó dolguk!

— Ahá! Volt egy macska, de azt éjjel a kamarába eresztették, hogy fogjon egeret. Aztán, tudod, egy nap, éppen május közepe táján, felültettek engem a szekérre s elhoztak ide. Azóta itt vagyok. Tulajdonképpen neked köszönhetem, de igazán mondom —

— A sok szegénységet és minden rosszat, úgy-e?

— Nem; azt köszönhetem, hogy ide jutottam